

(4)

והזכיר במשכן שני פעמים "וכבוד
 ה' מלא את המשכן" כנגד "את כבודו ואת גדלו", והיה כמשכן
 תמיד עם ישראל הכבוד שנראה להם בהר סיני, וכבוא משה היה
 אליו הדיבור אשר נדבר לו בהר סיני, וכמו שאמר במתן תורה, מן
 השמים השמיעך את קולו ליסודך ועל הארץ הראך את אשו
 הגדולה (דברים ד לו), כך במשכן כתיב וישמע את הקול מדבר
 אליו מעל הכפרת מבין שני הכרובים וידבר אליו (במדבר ז פט),
 ונכפל וידבר אליו, להגיד מה שאמרו בקבלה⁹ שהיה הקול בא מן
 השמים אל משה מעל הכפרת ומשם מדבר עמו, כי כל דיבור עם
 משה היה מן השמים ביום¹⁰, ונשמע מבין שני הכרובים כדרך
 ודבריו שמעת מתוך האש (דברים ד לו), ועל כן היו שניהם זהב¹¹,
 וכן אמר הכתוב אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם ונקדש
 ככבודי (להלן כט מב-מג), כי שם יהיה בית מועד לדיבור ונקדש
 ככבודי. והמסתכל יפה בכתובים הנאמרים במתן תורה ומבין מה
 שכתבו בהם¹² יבין סוד המשכן וכית המקדש, ויוכל להתבונן בו
 ממה שאמר שלמה בחכמתו בחפלתו בבית המקדש, ה' אלהי
 ישראל (מ"א ח כג), כמו שאמר בהר סיני ויראו את אלהי ישראל
 (לעיל כר ד), והוסיף¹³ שם לפרש ה', לענין שרמזנו שם למעלה¹⁴
 כי אלהי ישראל יושב הכרובים¹⁵, כמו שאמר וכבוד אלהי ישראל
 עליהם מלמעלה היא החיה אשר ראיתי חתת אלהי ישראל בנהר
 כבר ואדע כי כרובים המה (יחזקאל יט-כ), ואמר דוד ולתבנית
 המרכבה הכרובים זהב לפורשים וסוככים על ארון כרית ה'
 (דה"א כח יח), וכן יזכיר תמיד בבית המקדש לשם ה' (מ"א

רמב"ן כאשר דיבר¹⁶ ה' עם ישראל פנים בפנים¹⁷ עשרת הדברות, וצוה
 אותם על ידי משה קצת מצוות שהם כמו אבות למצוותיה של
 תורה כאשר הנהיגו רבותינו¹⁸ עם הגרים שבאים להתייהב¹⁹,
 וישראל קבלו עליהם לעשות כל מה שיצום על ידו של משה
 זכרת עמהם ברית על כל זה, מעתה הנה הם לו לעם והוא להם
 לאלהים כאשר התנה עמהם מתחילה, ועתה אם שמוע תשמעו
 בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה (לעיל יט ה), ואמר
 ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש (שם ו), והנה הם
 קדושים ראויים שיהיה בהם מקדש להשרות שכינתו ביניהם
 ולכן צוה תחילה על דבר המשכן שיהיה לו בית כתוכם מקדוש
 לשמו ושם ידבר עם משה ויצוה את בני ישראל, והנה עיקר
 התפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון כמו
 שאמר ונועדתי לך שם וברתי אתך מעל הכפרת (להלן כה כב),
 על כן הקדים הארון והכפרת בכאן כי הוא מוקדם במעלה וסמך
 לארון השלחן והמנורה שהם כלים כמוהו ויורו על ענין המשכן
 שבבעבורם נעשה²⁰, אבל משה הקדים בפרשת ויקהל את המשכן
 את אהלו ואת מכסהו (להלן לה יא), וכן עשה בצלאל לפי שהוא
 הראוי לקדם במעשה. וסוד המשכן²¹ הוא שיהיה הכבוד אשר
 שכן על הר סיני שוכן עליו בנסת²², וכמו שנאמר שם וישכן כבוד
 ה' על הר סיני (לעיל כד טו), וכתיב הן הראנו ה' אלהינו את
 כבודו ואת גדלו (דברים ה כ), כן כתוב במשכן וכבוד ה' מלא את
 המשכן (להלן מ לד-לה).

מגן בתחילת פרשת תרומה

(3)

הוא
 כלו משל ומליצה להשראת שכינתו ילדבוק
 הנשגחתו בהם באמצעות ההכנות והקדושות אשר
 יהיו שמה ולכך היו שמה הבהנים הקדושים
 שעבודתם התמידית היתה אומנותם וצוה לשום
 לפניהם הכיור וכונו כמזהיר אותם רחצו הזכו
 הסירו רוע מעלליכם. ומזבח העולה לשרוף
 שמה תאוותיהם הגשמיות ויצרם הרע ובהיכל
 היה השולחן והמנורה ומזבח הקטרת כאלו הם
 כלים לשרת לפני מלכו של עולם לא שהיה
 הוא יתברך צריך לדבר מכל זה הלילה וחס.
 אלא להשריש בנפשותם כי ה' אלהים מתהלך
 בקרב מחניהם וכמו שאמר ע"ד השיר (שיר
 השירים ט') הנה הוא עומד אחר כתלנו משגיח
 מן החלונות מציץ מן החרכים כל מעשיהם
 ומחשבותיהם וזו עצמה היתה כוונת מאמרו
 (ישעיה ס"ו ח) השמים כסאי והארץ הדום
 רגלי אי זה וגומר ר"ל אין בית ומשכן
 שצריך אני אליהם כי את כל אלה ידי עשתה.
 אבל צייתי לעשותם כדי להשריש בלבותיכם
 השגחתו.

הנה התבאר שחיתה כונתו יתברך במעשה
 המשכן וכליו כדי שתדבק באמצעות קדושתו
 והכנתו השכינה האלהית בקרב ישראל ולא
 ימנעה רוע ארץ המדבר ופחיתות מחונו והיו
 התועלת שירות השכינה ביניהם שתדבק בהם
 השגחת הש"י ושמירתו ושלא יחשבו שזוב
 ה' את הארץ ולא יהיו כשאר העמים בארצותם
 לגוייהם שהיו מכחישים ידיעת הש"י בפרטים
 והשגחתו בהם לתת לאיש כדרכיו וכפרי מעלליו
 והגדולים שבחכמיהם גרוז שא"א שיושגו הענין
 הפרטיים אלא בחוש ובכח הגשמי ובהיותו ית'
 משולל מכל גשמות לא ידע הפרטים ולא ישיג
 בהם ויאמרו שבשמים כסאו והוא מרוחק מבני
 אדם במעלה ומציאות. וכדי להסיר מלבות בני
 ישראל האמונות הכוזבות האלה צוה שיעשו
 לו משכן קדש ומקדש כאלו הוא יתברך
 בעצמו ישכון בתוכם שיאמינו עם זה כי אל
 חי בקרבם והשגחתו העליונה דבקה עמהם
 וזה ענין ושכנתי בתוך בני ישראל והתהלכתי
 בתוכם השוכן אתם בתוך טומאותם

מכרזת אה"ל פרשת תרומה, ט"ז

"ושכנתי בתוכם"

(5)

מעשה. הופיע "הענין האלוהי"²³, כלשון רבי יהודה הלוי, לנו ולעולם כולו. והו
 ה"ענין האלוהי" שלנו ומחוקבנו לכל העולם.
 בסוף מגיעים ל"ושכנתי בתוכם". האם זהו דבר ממשי, קונקרטי, ויאלץ זהו
 דבר חרש, לא מעשה מגובש ומקושר לשעות מסוימות. אלא השכינה בישראל
 היא שיא ההתגלות מתוך כל הדברים הגדולים שקדמו. "ושכנתי בתוכם", כימי
 השמים על הארץ²⁴. השכינה שורה בתוך כללי ישראל, בתוך נשמת ישראל,
 בתוכיות ישראל. השכינה היא כללי ישראל²⁵. הגאון כותב שהשכינה היא כלליות
 נשמת ישראל²⁶, וכן כותב "אור החיים" שהשכינה היא כללות ישראל²⁷.
 בפרטיות יש צדיקים ורשעים, אבל בכלליות, נשמת ישראל היא השכינה. כל זה
 אינו דבר מעשי מסוים גדול קדוש ונשגב, כמו יציאת מצרים ומתן תורה, אלא
 דבר שנמשך מאז ועד הנה ולעולם. מאז: אני שוכן בתוכם, בתוך כללי ישראל.
 ובכפירה של היום: "ושכנתי בתוך בני ישראל ולא אעזב את עמי ישראל"²⁸
 לעולם! לא אעזוב! "נצח ישראל"²⁹: "כימי השמים על הארץ!"
 התורה היא כולה אחת³⁰. התורה בכלליותה מתגלה בפרטיותה. חיוניות
 התורה, יסודיות התורה, נשמת התורה מתפרטת בפרטים. וכל הכלליות הגדולה
 והפרטיות הגדולה הן גילוי של שכינה בתוכנו, בעצם נשמת ישראל, נצח ישראל
 חי וקיים.

כפרשת היום, אחרי מספר פסוקים אנו נפגשים במשה מיוחד ומפתיע: הקמת
 המשכן. בהתחלה יש הכנות לבנין המשכן: תרומה של "זהב וכסף ונחשת"³¹. כל
 זה הוא לצורך: "יעשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"³². וזאת הפעם הראשונה שאנו
 נפגשים עם המלה: "שכינה". מבאן הכיטור: השראת השכינה, קורא-בדרך-הוא
 ושכינתה. כל מה שקדם הוא הכנה לזה. ליציאת מצרים יש ערך עולמי. אפילו
 ראש-השנה ויום-הכיפורים הם זכר ליציאת מצרים³³, אף-על-פי שאינם מיוחדים
 לנו אלא בעלי ערך עולמי. "יציאת ישראל ממצרים תשאר לעד האביב של כל
 העולם כליו"³⁴. יציאת מצרים הקו נמשך ישר להר סיני ומתן תורה. יציאת
 מצרים היא חירות אמיתית רוחנית וגשמית. וכחוצאה מופיע דבר שלישי:
 "ושכנתי בתוכם". כל השלשלת הקודמת מביאה לעובדה של "שכינה", בה אנו
 נפגשים כאן בפעם הראשונה. אנו נפגשים כאן בתהליך רוחני אלוהי של שכלול
 והשלמת סגולת ישראל כקדושה משולשת: יציאת מצרים ב"בא-בשלה", מוון
 תורה ב"תור-משפטים" והשראת שכינה ב"תור-חצוצה", אך יש חילוק ביניהם.
 יציאת מצרים ומתן תורה הם מעשים, — מעשים רוחניים אלהיים נוראים
 ונשגבים בני ולעולם כולו. ביציאת מצרים: "וכני ישראל יצאים ביד רמה"³⁵,
 "ויסעו בני ישראל מרעמסס ספחה"³⁶. הלכנו והגענו. יציאת מצרים היא מעשה
 מסויים שנעשה במסגרת שעות מסוימות. יצאנו משם והגענו לכאן. אשרינו
 שהצלחנו בטירל הזה.
 וכן מעמד הר סיני ומתן תורה היה מעמד גורל ונשגב, אך מעשה. "בהדש
 השלישי... באו מרבר סיל"³⁷. זה היה מעשה נורא, רם, נישא ונשגב, — אך

ענינו של ספר שמות הוא הדבר הגדול של יצירת עם. עם זה מופיע בחדשה כשולשת: יציאת מצרים, מעמד הר סיני ומתן תורה, השראת שכניה. ביציאה מצרים נודע ומתגלה שיש עם ישראל בעולם, עם ד'. עם זה ואנשים אלו נמצאים וקיימים מאז ועד עולם. ישנה כאן תוכנה וקביעות ממשית. אחר-כך, על יסוד החירות ממצרים, מתגלה כל ענינו, ערכו ופרצופו השלם של עם זה במתן תורה: דבר ד' יורד אלינו בכללותו ובהתפרטותו, ואנו מתרוממים לכדי אמירת "נעשה ונשמע".

כפרשתנו אנו נפגשים בסיום של ההוט המשולש, בגמר המלאכה: "ושכנתו בתוכם".

8 "ושכנתו בתוכם"

"ושכנתו בתוכם" פירושו שהשכינה שורה בתוך נשמה ישראל, כנסת ישראל וכלל-ישראל, מאז ולעולמי עולמים. כמה פעמים מזכיר האזרח החיים הקדוש שהשכינה היא נשמת ישראל. "ושכנתו בתוכם", בתוך כללות נשמת ישראל, ומתוך-כך בתוך כל אדם ואדם מישראל, כדברי רבי עזיק הכהן ז"ל: "השכינה שורה בתוך כל לבבות בני ישראל". וכן בספר הכתוב, שמתוך השראת השכינה בכללות נשמה ישראל היא שורה בכל אחר ואחר מישראל לפי מדרגתו. השכינה שורה בכלל-ישראל ובכל הפרטים של ישראל, והיא בהא תליא. "ושכנתו בתוכם" זו קביעות, נצח. המשכן נקרא מקדש? והוא הכנה לבית-המקדש "בית עולמים" שבנה שלמה, ושם נאמר בבירור: "ושכנתו בתוך בני ישראל ולא אעזב את עמי ישראל". לא אעזב את עמי לעולם. נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם". ורבונו-של-עולם אינו מחחרט! "כי לא אדם הוא להנחם". הנוצרים שרדפו ורודפים אותנו ואשר בעזרת ד' ניצלנו מהם, ראשית טומאתם היתה באומנם שרבונו-של-עולם מבחירתו בניו.

9 בית קדושה

השראת השכינה כנשמה ישראל, בנפשם וברוחם, מתגלית באחיזה כממשיות גשמית: "ועשו לי מקדש". "מקדש - בית קדושה" - מן הקדושה השמימית נמשכת קדושה בתוך מציאות האנשים, כנשמותיהם, כנפשותיהם וכמעשיהם. "קדשים תהיו כי קדוש אני ד' אלהיכם". "קדושתו לבעלה מקדושתכם". קדושה זו של "ושכנתו בתוכם" גם נאחזה אחיזה חומרית בבית ארצי, בבית קדושה. קדושת-כל בבית זמני, במשכן, ואחר-כך באופן קבוע במקדש. הארציות היא הכנה לקביעות, לבית עולמים. הבית הזה, נודע לקליטת השראת השכינה במרכזיותו הפנימית והנשמתית של העולם, ומתוך-כך נמשך שפע אור וחיים לכל העולם.

12 "שכינה ביניהם"

חז"ל אומרים: "איש ואשה זכו - שכינה ביניהן".¹² ודבריהם צריכים ביאור: אנחנו רגילים לומר ששכינה שורה בבית המקדש, ששכינה שורה על כלל ישראל, כמו שכתוב: "ושכנתו בתוך בני ישראל". אך מהו המוכן של היות השכינה שורה בין האיש לאישה? מה לשכינה, השייכת לדברים גדולים ונשגבים, ולמציאות החיים הפשוטה שבין איש לאישה?

עוד יש להבין, מה כוונת חז"ל באמרם ששכינה שורה בין האיש לאישה? לכאורה צריך היה לומר שהשכינה שורה בתוך חיים של האיש והאישה, זכו - שכינה בתוכם?

חז"ל מלמדים אותנו שהשכינה, אותו אידיאל אלוקי, אותה נשמה כללית חיה השורה ושוכנת באומה כולה - מופיעה ומתגלה באופן תמציתי ומרוכז ביצירה המיוחדת של איש ואישה. משמעות הדברים היא, שהקשר בין האיש לבין האישה,

היכולת שלהם להתאחד אינה מתחילה מהם, מהתאמה חיצונית הקיימת ביניהם, אלא היא נובעת ממהותה ומנשמתה האלוקית והאחדותית של המציאות החיה בקרבם והדוחפת אותם להתאחד זה עם זה.¹³ "שכינה ביניהן" - השכינה היא המחוברת ביניהם, אותה תכונה אחדותית שהאיש והאישה נושאים בתוכם, היא אשר דוחפת אותם להתאחד והיא זו שמביאה גם אותם להתחתן. ללא אחדות פנימית זו לא היה נוצר קשר אמיתי ואהבה אמיתית בין האיש לאישה.

10 שכניה

השכינה שוכנת בתוך כנסת ישראל, בתוך עצמיותנו ומהותנו. כגמרא בירכות נאמר: "אין אביו אלא הקב"ה... ואין אמו אלא כנסת ישראל". קודש-א-כרין הוא ושכינתיה הם מלך ומלכה. קיימות המון מדרגות בהשראת השכינה, וכולן נמשכות מן היסודיות המקורית של "ושכנתו בתוכם". אין השכינה זרה מכותל מערבי.¹⁴ וכן הרמב"ם פוסק שגם בזמן הזה שאין בית-מקדש, אסור להיכנס למקום המקדש כיון שאנו בחזקת טמא-י-מת.¹⁵ האיסור ליכנס לבית-המקדש כטומאה אינו מצד הבנין, אלא מפני השכינה ו"שכינה אינה בטלה". שכינה היא חיי הנצח של כלל-ישראל, ואין היא בטלה. בהתחלה לא היה אלא משכן שהיווה הכנה למקדש. אבל גם המשכן וגם המקדש הם אחיזה בבית מתוך "ושכנתו בתוכם", כפי שאמר שלמה המלך בזמן חנוכת הבית: "ושכנתו בתוך בני ישראל ולא אעזב את עמי" לעולם.¹⁶ וההשתכנות הזאת בתוכנו, כמוכן של כלל-ישראל הנמצא בארץ-ישראל, מתגלה במדרגות: כשריד של הכותל המערבי, ואף כ"כ"ל בי עשרה שכינתא שריא,¹⁷ כי עשרה הם כעין חלק מן הצבור ויש להם ערך צבורי כלל-ישראלי.

רוחניות וממשיות

אידיאות, רוחניות, - הוא דבר מציאותי. אנשים אינם רגילים לזה, הם חושבים שגשמייות, גופי תורה וגופי הלכות, הם ממשיות, ושרונויות היא מלה בעלמא. לפני כמה שנים נכנס מישוהו לישיבה כאשר היינו עוסקים בבירור הלכה, ועלו דברים בעמקות העיון. הסברתי: זה כמוכן רוחני. הוא אמר: אז אין זה ממש? השבתי: ואם זו רוחניות, אין זה ממש! זו טעות יסודית. היסוד הרוחני הוא המתגלה בממשיות המציאותית. אבא הרב זכרנו לברכה כתב "למהלך האידיאות בישראל".

כל המושג של אידיאות, שייך למהלך מחשבה ופילוסופיה שהכל נובע מהמקור הרוחני, מהתוכן הרוחני של נשמת העולם. איננו סתם גוש נוקשה של חכימת חומר. כשם שיש נשמה לכל אדם ולכלל-ישראל, כך יש נשמה לעולם, לכל המציאות. זהו המוכן האמיתי של המלה אידיאות. פירושה של המלה המדעית הכללית הזאת הוא: הערך הרוחני האידיאלי של המציאות, פנימיות הדברים, הרוחניות, המציאותיות. זהו תוכן מהלך השקפת עולם זו.

303 מ א ל

אמת הרבה עולמי 267 - ז

בחר הקב"ה ליצור בעולם שלנו יצירה מיוחדת - איש ואישה, שבה יופיע האידיאל האלוקי העומד ביסוד החיים כולם, בצורה מרוכזת ותמציתית. מתוך האידיאל האלוקי הזה, מופיעים בלב האיש והאישה שאיפת ההתאחדות ורגש האהבה; נולדים הדחף והרצון העז להתקשר, להתאחד ולבנות בניין חיים משותף.

אשרינו שבתוכנו חי וקיים כוח כל כך עדין וכל כך נפלא המחבר בין שני אנשים, כוח האהבה, שהוא כל כולו ביטוי לאידיאל האלוקי, לאמת האידיאלית והטהורה העומדת ביסוד חיינו, ואשרי האיש והאישה שיכולים להוציא את הכוח הטהור, העדין והאצילי הזה מן הכוח אל הפועל בחיים ממש.

אמת הרבה עולמי

14

קודש-א-כרין הוא ישראל ואורייתא - חד, לעד ולעולמי עולמים, "לא איש אל ויכזב וכן אדם ותנחם". על אף כל הסיכוכים השונים ההלכתיים והמדיניים, כל המעשים הפוליטיים המתרחשים בימינו נכללים בסידור האלוהי של עמנו והקדוש. סדר ההנהגה האלוהית מקיף את כל הסיכוכים, ולאין הסידור האלוהי יש לבדור את כל הסיכוכים הפנימיים והמעשיים שלנו, עד אשר "יהיה העקב למישור". ולמה? "כי פי ד' דבר". מקדש האחדות האלוהית המקפת ומסדרת את כל המעשים וכל הסיכוכים. נתגבר מתוך תורה ארץ-ישראל, מתוך שיעתא דשמיא של ארץ-ישראל. כך נזכה להגביר ברכת התורה בארץ-ישראל, ולהקדיש על כל כלל-ישראל, ועל כל המדרגות השונות של נשמת ישראל.

אמת הרבה עולמי 294